„ЗАСТАВА“ излази три пута у недељи: **средом, петком и недељом.**

ЦЕНА ЈЕ ОВА

за Аустро-Угарску:

на целу годину . . . . . 12 фор.
на пола године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец дана . . . . . 1 „

за Србију:

(у сребру)

на годину 120 гроша, на пола године 60 гроша, а на четврт године 30 гроша чар.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по количини врста или места које заузимају из оваких ситних петит слова, и за сваку врсту плаћа се увек по 6 новчића, а за жиг сваки пут башка по 30 новч.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“ у Нови Сад, у кући под бројем 11 и 12 у дунавској улици.

Рукописи не враћају се натраг.

БРОЈ 106. **У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 10. СЕПТЕМБРА 1871.** **ГОДИНА VI.**

У НОВОМ САДУ 9. септембра.

Тјер је по други пут писао комори и то је као што је познато, врло ладно примљено и на млогим местима скоро исмејано. Кажу да јэ Жил Симон то писмо саставио, које влади није никако за руком испало. И сами они листови осуђују ту споменицу, који су иначе Тјеру врло одани, и кажу, да нити се одликује што се говорништва тиче, нити што се опредељености тиче. Збиља је чудно да председник истиче питање, као да није још решено, дал ће у Француској бити република или монархија, и изводи из тога, да постоје нови љути окршаји. Један лист „Авнир Насионал“ вели о томе овако: У опште се држи, да споменицу није сам Тјер редиговао. Биће то исповести Жил Симона. Жил Симон је и поднео ту споменицу. После те споменице још је једаред Тјер усмено ословио народну скупштину, где је казао: Већања трају већ од неколико месеци. Онај тренутак, кад ће се иста закључити, наступио је сад из поштовања према народној скупштини хтео је да поднесе основе уговора, да би се могли продужити преговори који још нису довршени.

Тјер разлаже како би наступила новчана криза кад би се брзо исплаћивала половина четврте милијарде, како би у последња три месеца год. 1871 наступиле неке неповољности за оне, који се баве индустријом, то би ипак било безбожно, ако би се одуговлачило ослобођење француске области.

Ђенерал Ладмирол управитељ Париза тужи се, да војници добивају брошире, у којима се приписује пређашњој опозицији одговорност за рат, дакле брошире са бонапартистичном тенденцијом. Ђенерао препоручује да се строго пази у околини касарна.

Орган немачки ултрамонтанаца говори о цивилном браку против „крајцц“ и нехотице више за, него против ово: „колико наша искуства достижу, ни су се умалили бројеви црквени венчања у католичим крајевима, као н. п. у рајнским пределима где се обвезно цивилни брак спојен са постојећим француским правом у тој земљи увео. Тамошњи католици да би одговорили својој дужности што им закони приписују наравно да се „венчају у обштинској кући, а после да би брак по католичком свађању постао правилним, траже после тога и благослов· цркве. Нами није оданде ни један случај познат да су се католички брачни парови само са „цивилним браком“ задовољили. То исто можемо тврдити и о Француској. За време нашег дужег бавлења у тима пределима, наравно да се и то десело. да с како црквени тако цивилни брак презрео. католици пак који су вољни били у легалан брак ступити задовољили су се захтевањима шера и свештеника. Строга непоколебима дисциплина католичке цркве показује се увек силнијом од свију закони ти опредељења који на то смерају, да ју ослабе. „?“

По новинама ваздан се говори како је утврђено добро споразумљење између Аустроугарске монархије с једне и Немачке с друге стране, тако да исти листови да би то своје уверавање боље подкрепили доносе и ову маленкост: како је Бизмарк кад је у Рајхенхану био, од народа дочекан и како је ту између осталога ово казао: то вам могу господо моја казати да су ми она искуства, која сам за ово неколико последњи недеља у Аустрији учини, прибавили уверење да ће одношаји са нашим суседима увек најбољи бити.“

Као што се могло предвидити „уставоверни“ посланици у Линцу, Љубљани, Брну и Прагу уступили су са протестом из дотичних земаљских сабора. Уставоверци у чешком сабору, којих 73 на броју било поднели изјаву, у којој између осталог наваћају, да они ни немогу участвовати на сабору, који нема правног основа и немогу радити са владом, која и ако по фирми не дира устав аустро-угарске монархије, то га баш у самој ствари напада; јер припознаје влада чешкој краљевини нека особена права ван целе монархије, па ипак спомиње, да се та права имају у склад и сагласност доведу са осталим земљама и краљевинама и са целом угарском монархијом а то честимично припознавање од стране владе то је по речима Немаца немогуће и неда се замислети. Они дакле немогу радити на оној политици, којом се немачка свеза у Аустрији раскида, која се неслаже са њиховим добрим аустријским убеђењима, са њиховим народним осећањима и интересима, са њиховим најсветијим дужностима. Као што се види Немци могу само ону политику подпомагати,која незадовољава словенски живаљ у овој држави, која већину словенску измеће под управу „добрих аустријских убеђења немачких“, њивових „осећања и интереса; иначе се они повлаче у пасивност.

Немачки а и мађарски листови прате с особитом пажњом тај развитак догађаја у цислитавској половини и нерадују му се. Сви говоре, да је Хохенварт изазвао хаос на оној страни Литаве, да се тамо ствари све то већма заплећу и да може отуда наступити опасност по саму државу и уставност. Један од мађарских листова већ спомиње или боље рећи прети, да ће се и Мађарска морати да умеша у цислитавске послове; јер вели, да се Мађарска може само са уставном цислитавом, са легалном делегацијом договорати о општим пословима. И по томе се види, да хохенвартово деловање непотреса само ону половицу државе, већ целу државу. Исти се лист боји, да са тих догађаја не ојача уверење, да левица има право, што каже, да је у Аустрији могућа само персонална унија са Угарском, ал' никако реална.

Ми такође признајемо, да акција Хохенварта дрма не само трошну Цислитаву већ и саму Угарску, ал' никако на горе већ на боље само. Догађаји с оне стране Литаве имаду, ако никаквог другог, оно бар моралног уплива и на догађаје с ове стране и у том смислу разумемо, да ће заступати обрт у свеколико аустро-угарској монархији. Ал' то је баш оно, што Мађарима не годи, што они називају пропашћу слободе и уставности; јер кад се попушта тамо преко Славенима, мораће се попустити и овде, а то се никако неслаже са оном политиком Мађара, која сабор троједне краљевине може сваки час да одгађа, кад јој не годи састав тог сабора, која може крваву крајину да размилитарује, како њојзи воља и у пркос израженим жељама граничара. За све се то боји Мађарска, па за то тако мрко погледа на ону страну, где по Словене ствари на боље окрећу.

САБОР И ОПЕТ ОДГОЂЕН — ЈЕСМО ЛИ ЉУДИ?

Дакле је слав. хрв. сабор и опет одгођен, и то до 3. (15.) јан. 1872 год.

Ово је већ треће одгађање, и то тако за које се ником, па и народу не даје јавна, званична рачуна.

Ако је досадање двапуташње одгађање било срамота, понижење за земљу и народ Тројне краљевине, то је ово треће и противу сваке уставности, противу сваког, па и самог Тројној краљевини наринутог закона, дакле је преступно, и кажњиво.

До краја ове године требало би да и сабор у Загребу земаљски прорачун утврди, а ако исти сабор буде на један или други начин учествовао у утврђењу заједничког како аустро-угарског, тако и угарско-хрватског буџета за год. 1872. то би и то морало се до краја год. 1871. обавити, иначе за Хрватску и Славонију нема ни земаљског ни заједничког за годину 1872. уставно опредељеног буџета — па на ком основу, по ком закону и праву мисли влада разрезати, и утеривати порез и данак у Хрватској, и Славонији с почетком год. 1872.?

Ни су ли Мађари од године 1861. до повратка устава пасивни одпор дотле терали да су одрицали добровољно давање неуставно наметутог пореза и данка, и да су само екзекуцији и сили уступали? којим ће параграфом устава и закона у руци да Угарска, или од ње постављена влада изиђе пред народ у тројној краљевини, да иште или купи порез и данак у год. 1872? Или уставност и законитост има две мере, једну за већи, другу за мањи народ. Дакле је сила мерило законитости и правде. А ако случајно Давид и опет буде јачи од Голијата?

Или ће се влада заклонити за §. 34. поравнања од год. 1868. и старим хрв. посланицима на уг. сабору послужити се.

Но тај §. говори о „међу временом“ „разрешењу“ хрв. сабора, а не о престанку сабора по себи због истеклог рока.

Но да оставимо на страну финансијску страну ствари, да узмемо ствар са политичног гледишта на око.

Пре свега питамо ми: по ком је праву и закону председник уг. министарства, гр. Андрашије позвао не само Бана, и начелника Шухаја, него и слав. хрватске вел. жупане у Будим-Пешту?

По постојећем наринутом поравнању председник уг. министарства предлаже бана Њ. Величаству за именовање, и тим престаје сваки даљи, а особито непосредни, видљиви утицај његов у дела домаћег законодавства, и домаће управе у Хрватској и Славонији. За ова дела бан је одговоран земаљском сабору у Загребу, и он једини има право позивати вел. жупане, као владине органе у политичној администрацији, на састанак и савет у Загреб, а у Будим-Пешту их скупљати не само да уг. председник министарства, него и сам бан нема права. Бана, који је у толико у свези са уг. председником министарства, што му и трајање од овога зависи, могао је гр. Андрашије и позвати себи на савет, или на одговор — али са вел. жупанима он никаква посла нема, и како бан, тако и вел. жупани огрешили су се о закон, о право, о част и достојанство земље и народа, кад су овако укупно у Будим-Пешту дошли, и гр. Андрашији предстали, и то као што смо извештени: да је гр. Андрашије, као Јупитер „omnia supercitio movens“ (који обрвом свет покреће) или по Нептунском: „Quos ego“ — накара и да се на њи изпраска.

Међутим постоји и та верзија, да је сабор одгођен на особену жељу Њ. Величаства, и то на ту цел, да се за то време воде преговори са вођама народне странке, онако, као што је Хохенварт са Ригером водио, па да се готова ствар пред сабор изнесе, а међу тим избегне сукоб и заплет ствари на сабору. У том смислу говори се и о том, да ће бан Бедековић и министар Пејачевић другима место уступити. Но ако је и тако, то ми изричемо наше на разлозима основано уверење: да гр. Андрашије није човек, с ким би се народна странка измирити могла, а свако дуго изравнање било би трошно као и Раухово. Незнамо, је ли истина, да је гр. Андрашије Хеленбаху казао: да ће Раухово поравнање „топовима“ одржати, али то знамо, да сама личност Андрашијева не приличи за тај посао. Позната је његова охолост, надувеност, којом остали свет, изузимајући Бизмарка, и у обште веће од себе, багателише. Познато је, како он и с уг. сабором, нарочито са великом опозицијоном странком поругљиво поступа, како је и сад, тек што га је осмејак лукавог Бизмарка из Теребешког заточишта и заборава избавио, први дан на уг. сабору поругљиво сравнио интерпелацију једног од вођа крајње левице са „паром, која се у казану накупила“

Да се немисли, да ми претерујемо, ево ћемо навести, шта мађарски лист „Мађар-Ујшаг“ за њега пише. „М. Ујшаг“ у броју 202. и 203. од ове год. под насловом: „Садашњост и будућност Андрашијеве владе“, карактерисав је стихом: „Твоја ме прошлост не весели, од твоје будућности не надам се“ пише: „Зајиста, не треба много разсуђења, да мирном савести дођемо до уверења, да Андраши не тера толико политику, која би мађ. држави у интерес ишла, но више политику одржања своја занимљиве личности на влади. То се и отуда види, што Андраши не трпи самосталност и независност своји министарски другова, он заповеда свима од Керкапоља до Венкхајма... Неможе се ни замислити министар, који би под председништвом Андрашије својом главом мислио, и радио по својој вољи. Кажу за В. Хорвата, да је једанпут покушао одржати своје мишлење — али је одма затим и оставку дао... Шта није разорено? Устав? тога истина нема, но Андрашије се бар постарао, да га никад и не буде. Комуникације, жељезнице? те се граде једна на другу. Ове су истина лоше за Угарску, али су неки посланици од деснице њима задовољени...“ Кад је „М. Ујшаг“ изређао и финансију, и трговину, и школе, и богочаст, и правосуђе, и војску под Андрашијем, каже на последку, да је „благоволење Андрашија данас стожер устава“. У другом чланку каже, да Андрашије спада међу људе, којима је цел себичност, а отачбина средство, који не маре за хвалу историје, јер држе, да сваки човек живи на свету до смрти: који се не брину, шта ће бити са отачбином, која им је лествица величине њине, него којима је начело: „Ко остраг остане, нека затвори врата. „Угарска се опустошава. Државно добро даје се на десетине година под закуп. Руде од угљена, које милијоне носе, издају се на 80—90. будзашто. Шуме се дају у туђе руке. Све, све, што год се на добош дати може, опустошава се, траћи се“.

Но гр. Андрашије ни зато није човек, с којим би народна странка успешно уговарати могла, јер му је једино средство, да се код Мађара, и Помађареника колико толико одржи: *претеривање* у погледу Угарске и њене тобожње величине; не зато што би он и сам уверен био, да је могуће остварити и за дуго одржати ту „великоманију“ мађарску, јер толико памети и увиђења има, него што то лагоди сујети мађ. народа и интересу сваковрсни Помађареника, од Кубе до Чиве, те га одржати може: докле—дотле, а ко застане, нек затвори врата. Гр. Андрашија неће дакле хтети да зна о знаменитијим уступцима на политичном, и финансијском, а најмање на финансијском пољу. Његова труба у тим стварима „П. Лојд“ већ рече, да Андрашије ни у чем попустити неће. што би било противу *државности* (Staatlichkeit) Угарске, и супрот економским интересима Хрватске. „Државност“ је широко јапунце, али свакако значи не само хегемонију, т. ј. првенство и предњачење међу равнима, него и суверенство, господарство Угарске над Хрватском, а то је баш оно, противу чега народна странка иде, и ићи мора до последњег човека. А што се „милостиви“ гроф брине за хрватске *економске интересе*, ту би му се с пуним правом могло рећи: „Путуј, игумане, не старај се за намастир!“

И зајиста је време да тај министар-игуман путује. Његовога је већ млого. Мера је превршена. Он са самим *својим начином и поступком изазива* славенске народе и с оне стране Литаве, а особито на југу и истоку, као да се са Бизмарком и Бајстом договорио на пропаст Славена, па ма то и коју земљу стало. Гр. Андрашије толико се са аустријским и другим Немцима упустио, да код Славена у обште, а код јужни особено поверења имати неможе. Као што су Хербст-Гискра били немогући за поравнање с оне стране Литаве, тако неможе ни гр. Андрашије бити с ове стране Литаве и Сутле. Није ни толико могућан, колико од пре гр. Потоцки.

Гр. Андрашије и сам каже: да са народном странком неможе да се измири — тако и народна странка треба једанпут пре свега да с тим изиђе на среду: да неможе, и неће са гр. Андрашијем да има посла. Круна нека бира између хрватско-србског народа и грофа Андрашије — између оног и овог велимо, јер у мађ. народу има још и осим гр. Андрашије државника, и то било с десне, или с леве стране од Деакове странке.

Ваља једанпут да рекнемо сви у глас: Да влада гр. Андрашије не само по системи, него и по начелнику свом и по начину поступка нема ни зрна поверења код немађарски народа, и *да је време, да се круна десно, или лево одлучи.* Можда и друга влада не би немађарским народима до оне тачке на сусрет изишла, докле би они желили, али би бар престала, или ублажила се жестина оне мржње, коју мора на себе навући влада, која је у време заједничке патње свакојаким начином толико обећавала,

и која не само да је после у Хрватској „бели лист“ по својој вољи изписала, а немађ. народима у Угарској голу кост тако званог закона о „равноправности народности“ бацила, него која уз обману и штету даде још радаша: пркос и срамоту; која намести и толико трпљаше Раух-бана у Загребу, не само на штету, него и на срамоту, на понижење народа, и банског достојанства; која Нови Сад десет месеци ни крива, ни дужна држаше у изузетном, тако рећи обсадном стању, и на част и сигурност грађана Србаља напусти онаки покор-чудовишта, као што јој беху неки органи, и која све то учини без изтраге, суђења, и сатисфакције дате; која и по другим крајевима романским и словачким својим мерама духове узнемири; под којом Лоњско-поље, граничарске шуме — но о том ће мо на другоме месту.

Са променом данашње владе борба би добила другчији, сношљивији значај.

Ако је Мајлат-Шењејова влада далеко била од наши жеља, и ако је ми ни у уставном времену не би желили, али то можемо рећи, да је она у самом времену неуставности, шта више изузетности, далеко човечнија била од данашње охоле, све багателишуће и самим својим начином до срца вређајуће владе.

Ако су пак Мађари вољни, да у данашњим околностима заједнички настојимо, да се задобије што самосталнији, по могућству подпуно самосталан, независан положај земаља Стефанове круне према осталим крунама и земљама — то нека сложе свој глас са гласом други немађарски народа прво на то: да се влада гр. Андрашије обори, друго на то, да се либералнија и правичнија система и влада постигне, а треће на то, да се Угарска са Тројном краљевином *на основу целокупности* Хрватске, Славоније и Далмације са крајином заједно, и *државне равноправности*, а са народима у оквиру саме Угарске на основу демократске и народносне равноправности измири — па ма свој Поликратски престен мору жртвовати морала.

И опет велимо: гр. Андрашије није момак за деверство измирења мађарског са немађарским народима. Из нас не говори ни мржња, ни друга лична страст; нити се њега бојимо, нити и од ког другог за себе што очекујемо, а над страсти освете јамачно смо од *грофа* узвишенији; но из нас говори искуство, и познавање лица и ствари.

Ми мислимо, да избрани заступници народне странке ваља сад да се депутацијом из своје средине обрате на само Њ. Величаство са жалбом противу толикопуташњег, а нарочито садањег одгађања сабора, да том приликом изјаве своје неповерење према садањој земаљској влади, и уверење: да нема изгледа, да ће се под ауспицијама данашњег председника уг. министарства, и од њега препоручени банова размирице између Угарске и тројне краљевине изравнати моћи, зато би најцелисходније било, кад би Њ. Величаство и у Угарској инаугурисало систему и владу наклоњену измирењу народа у земљама Стефанове круне.

„ТРГОВАЧКИ ГЛАСНИК“ О МАЂАРИМА.

Београдски „Трговачки Гласник“ у свом 62. бр. од о. г. разлажући о Мађарима овако казује.

„Београдски лист „Видов дан“ преводећи известне чланке мађарске „*Реформе*“ који иду на то да нас успавају на лакше преваре, чини право издајство Југославенству, а понаособ Српству; јер може ли се таково поступање другим називом крстити, кад се оће да нас увери о искрености мађарски речи и њиховог пријатељства чија међутим дела противно доказују, што и сам „Видов дан“ знаде. У осталом „Видов дан“ нека верује Мађарима како му је воља, он им веровати мора, јер зато је од њи како се каже плаћен, али хрђаву им услугу чини саопштавајући оваке чланке, јер место да нас за њи задобије, он нас против своји заштитника Мађара само раздражује за то, што видимо како Мађари мисле да смо ми деца с којом се титрати могу како им је воља, претстављајући код нас толико глупости и великог незнања историје, колико је обелодањује редакција „Реформе“.

Знамо ми лекције мађарске. Старе су то већ за нас ствари:

1. Да Србе у Угарској напустимо, да би нас као и Хрвате лакше одвојене подјармити и помађарити могли.

2. Хрватска је граница на Драви, а и Мађарска је, зашто дакле узеше Мађари Реку (Fiume) па раде да се докопају целог хрватског приморја; па зашто Мађари награђују оне Хрвате и Србе што на свом народу издајство учинише? Кад су неверни прама прама свом 800 годишњем сајузнику шта би ми од њи тек изчекивати могли, које као православне, као друге Русе мрзе.

3. *Мађари ослободили су Хрвате и Србе од Турчина*“. Није ли то највећи безобразлук?

Ако је ко кога ослобођавао и помагао, то смо ми вас а не ви нас.

Мађари, ко вас је ослободио од Монгола, кад вас је овај подјармио, кад ваш краљ Бела IV. побеже у Хрватску. Нису ли Хрвати на Гробничком пољу одсудно победили и на суву и на мору Монголе који су за вашим краљем у потеру ишли; па нису ли дакле вас Хрвати ослободили од Монголског јарма? Зар нису хрватске војске иза победа добивених над Монголима у својој земљи, кренуле се у Мађарску, очистиле ју од Монгола, и Бели IV. престол а вама слободу повратили? Ви велите да сте од Турчина ослободили Србе и Хрвате? Ви који сте Србе увек нападали иза леђа док су се они борити имали са Грцима а доцније са Турцима. Ви који у најодсуднијем часу нехтедосте доћи ђурђу Бранковићу у помоћ, осим да прими католичку веру и призна се вазалом угарским. Ви који нехтедосте доћи 1463. — све што сте војску јачу од Турске на окупу имали — Босни у помоћ, него пустисте да пропадне, рачунајући да ће те ју после моћи од Турчина преотети и себи подчинити. Што сте се ви под Хуњадама: Јанком и Матејом тукли са Турцима, тукли сте се не да нас помогнете, већ да нас подчините те сте тако проузроковали и своју пропаст. Дочим је Хрватска чинећи душманину на све стране фронт јуначким прсима својих синова турске навале са унгарске и босанске стране долазеће славодобитно сузбијала, за које су време међутим Мађари стењали у робству! Па зар није сва Мађарска осим северне где су Словаци и западне, где су Словенци живили Турчину робовала; зар нису турске паше 150 година из Будима над вама пашовале. Па зар сте ви Мађари могли и имали кад мислити, да Хрвате спасете од Турчина, који није међутим никако мого допрети до Загреба; зар сте ви избавили Србе од Турака? Зар се Мађари не не опомињете онога доба, кад је њемачки цар у Бечу, (а кад је међутим ваш краљ био турски паша) позивао Србе у помоћ на невјернике, те су ови заједнички са Хрватима и Немцима избавили вас од Турчина.

Ко је на послетку очистио Србију од Турака и начинио ју слободном, зар ви? Колико вас је војевало са Карађорђем и Милошем против Турчина?

4. *„Мађари нису никад на југ посили вериге угњетавања за то није хисторија навикла бележити српске, хрватске босанске устанке против нашега народа*“. Вашем ћефу и вољи ништа на путу није било: ми а и историја зна, да сте ви и овде покушавали, учинити своје, ал као слабачки, морадосте уступити са дела, пошто ништа успјети нисте могли. Нећемо да говоримо о старим временима; зар нисте 1848. хтели изтребити Србе и подјармити и Хрвате што нехтедоше свој матерни језик напустити и попримати ваш азијатски како но сте декретирали на вашем сабору 1844. и т. д.

У вашу наклоност неможемо ми никад веровати вами, који издајнички изневеристе најискреније ваше сајузнике Хрвате и Србе, па се с Немцима против њи удружисте; ви, који и уговор од 1864 год. што га с Хрватском по купљеним из тог народа издајицама склописте, већ друге године недржасте, ви, који сте тако искрени спрам вашег сајузника, да људе, што му о глави раде награђујете, као Жувиће, Боговиће, Пејачевиће, Раухе и т. д. Ви којима тек што вам Немац даде неки уплив у војничкој граници, овим упливом место да народ задовољите и за се задобијете, ви употребисте начин да граничарски народ једног имања — њихови шума лишите.

Ви се с Немцима договарате о нашој пропасти а амо нам нудите пријатељску руку. Мислите ли збиља да смо ми деца, па незнамо шта ви намеравате? Ради би сте нас изолирати од наше једнокрвне браће, да над поцепаним и усамљеним лакше господарити можете.

Мађари! Нама не треба вашег пријатељства, а небојимо се ни вашег непријатељства. Задовољите пре свега нашу браћу коју угњетавате: Србе, Словаке, Русине, покажите се праведни и искрени према Хрватима, па онда дођите к нами, па ћемо се тада разговарати, а док то небуде нека вам је даље од нас кућа.“

БУГАРСКА ПРОКЛАМАЦИЈА.

С босанске границе 27. авг.

(У.) Прокламација што ју је бугарски средоточни револуционарни одбор на бугарски народ упутио, налази свуда живог саучешћа, и заиста сви народи на балканском полуострову, особито они који још под суровом силом цариградског болесника стењу, треба да се на истој равнају, и да је својски пригрле, јер само то је једини начин, како свако племе на југо-истоку својим сопственим животом проживити и у братској заједници сам свој господар постати може.

Велико је чудо, што толико вјекова сви народи на балканском полуострову робују, и што се кроз толико вјекова из мртвог сна не пробудише, и своме преслабом угњетачу ногом за врат не стадоше; још је веће чудо, што се сви ти народи кроз толико вјекова свога робовања ничему ненаучише, већ при ономе староме проклетству све до данашњег дана остају. Несрећна неслога и тежња сваког племена, да једно другом за врат узјаше и над другим господари, учини све робовима. Неста српске, бугарске и грчке државе, истопише се као пролетњи снег, све једно канда их никад ни било није, наста робовање, које више или мање још дан данашњи траје, и ако слоге и братског договора не буде, то ће црно стање још дуго остати, и једва да ће угњетеном народу, тако скоро срећније и сјајније сунце среће родити. Једно по једно племе не може и неће ништа свршити. Сви покушаји остаће му узалудни, и не само што своје стање ни за длаку поправити неће, већ ће га још већма у понор турити, и само себи гроб изкопати. Само слога између Срба и Бугара као и осталих јужнославенских племена и оних што на југо-истоку живу, у стању је сваком своја права повратити, и братску заједницу створити, и све је друго сан и ништавило.

Народи на југо-истоку имају једну прошлост, као што им је једна и будућност. Страдања данашњег дана заједничка су, пак за то и не може међу истим народима ништа друго бити, већ братски сајуз, побратимство, љубав и пријатељство. Нема ту ни Бугарин да је роб, ни Грк, Хрват ни Србин, него сви смо браћа пред целим светом.

Колика је несрећа била, те су народи на балканском полуострову између себе несложни били, то је још већом несрећом њихово земљиште за страна подстрекавања и раздоре врло способно било, јер је пре свачија интрига и највеће зло на истом корена заграбило, и на истом се удомило, него што би траљаво стање ма и за длаку унапредило, и на боље упутило. Шта је био повод, те се у најновије време т. ј. у последњих неколико година Срби и Бугари непријатељски гледају, и никаквог заједничког рада немају, већ као непријатељи, сваки у своме табору стоји, неимајући снаге да се сударе, један на другог отровне стреле пушта, и један другом о глави и пропасти ради? У колико су криви Срби, још су већма Бугари, јер је баш код браће Бугара страни утицај корена заграбио. Србија се отресла турског робства, и већ по своме положају као изнутра слободна држава не може, да пред сваким метанише, и силом кога к себи привлачи, већ су сви суседни народи упућени били, да се к Србији приближе и с њом у заједнички ред ступе, кад су онда згодну прилику пропустили, те на оружје не усташе, кад се и Србија за своју слободу борила. Србија тек што се из пепела подигла, то није могла своје планове и на даље пружати, и пригодом малих устанака у неизвесну се борбу упустити. Противници српски и бугарски видивши, да је Србија неки темељ будућности свеколиког српства, као и препороћају југоистока поставила, одма су на све стране бушили, пак и Бугарима доказивали, да Србија само за тим тежи, да Бугарску притисне и под своју неограничену управу узме. Србија може бити о томе ни мислила није, али су Бугари ту глупост тврдо у главу уврзли, к тому било је неки заћевица између Срба и Бугара у Србији, и тако су се велика несporазумлења догодила, која су Бугарима и Србима велику несрећу нанела.

Исто тако било је с Русијом. Русија као што је у опште познато једини је пријатељ хришћанских и опште славенских народа. Противници славенства познавајући слабост разних славенских племена, употребљавали су свагда све начине свога обешењаклука и сејали су семе раздора међу славенска племена, а относително Русије доказивали су да Русија у толико намерава другим Славенима помоћи, у колико ће их лакше подјармити, то су наши противници радили зато, само да Русију прама других Славена омразе, јер су уверени, да би друга славенска племена без руске помоћи једва икада до своје слободе дошла. (Наше је уверење, да би се остали Словени и без *непосредне* руске помоћи могли удруженим силама ослободити. Ур.)

Више или мање, сви Славени веровали су својим противником, и било их је који су више с перзијским шахом нежели с Русијом симпатизирали.

Радовати се морамо што су и браћа Бугари до тога убеђења дошли, те увиђају да ту мисао руске грабежљивости њихови непријатељи шире, као што ни Срби никад ни у сну несањају, да они својој бугарској браћи на жао не учине, још мање за подјармљењем теже.

Нека наши непријатељи бургијају како хоће, ми сви треба да се природног брата држимо, јер нас с њим, вера, језик, народност, живот, обичај, прошлост и садашњост веже. Руска браћа у стању су наше противнике придавити, а ми сви у слоги и братској узоритости наша права повратити, и тек ће онда Бугарин Бугарином и Србин Србином и т. д. остати.

ДОПИСИ.

(У.) С босанске границе 35. авг. Повратак митрополита Дионисије као да се неће остварити, јер су и његови приврженици већом части уз његове противнике пристали, а и турска влада дознавши да се народ спрема своју црковну управу од цариградске патријаршије одцепити, и своју самоуправу, као и Бугари затражити. Турској влади као да су догађаји у Скадру и Албанији голема јада задали, и као да се плаши да ће се и у Босни важнија догађаја породити, крстаре по свој Босни и Ерцеговини тајни посредници који стање ствари мотре, а и сами валија Акиф-паша находи се за сада у крајини, и као што се говори, пробавиће подуже времена у Бишћу, он се свуда куда је пролазио, показива као благ и образован човек, сигурно у намери, да љубав код народа задобије. Баш право се не зна, какав ће Акиф паша бити. Он до душе није од оних голића и сиротињски паша, који су до сад голи и боси у Босну за валију долазили, и одма им је прва брига била да се буд на који начин обогате. Акиф паша обогатио се у Бугарској и тамо је нашу бугарску браћу до голе душе осиромашио, дошавши на развалине скроз и скроз опљачкане Босне, вади убогу сиротињу; може бити да са свим грабежљив бити неће, а да ће где год узмогне своју кесу пунити, то је са свим природна ствар, која је већ одавно у обичај прешла.

Из дружине архимандрита Серафима Петровића, Гавро Вучковић који је у Бајрут у заточеније одведен, срећно је утекао, и као што из поуздана извора дознајем находи се већ у Београду, где га је српска влада својски примила, и не само што га је заштитила, већ ће му на сваки начин као бегунцу и брату Србину који домовине нема у случају нужде и рукопомоћ пружити. Тако треба да српска влада поступа, те да Србија не само сваком Србину, већ у опште Југославјанину прибежиште буде, а не као што се до сад већ толико пута десило, да су и невине људе к тому још осведочене родољубе по наговору и лажи своих вуцибатински полицајски органа из Србије прогнали, и својевољно од најватрених српских родољуба, своје противнике направили. Са свим је природна ствар, да Србин ма где се родио, Србији и Српству непријатељ бити не може, а ако поједини своје мисли, разсуде и назоре имају, то опет опште народној ствари у ничему оштетити не може. Може бити, а и као што је време да су наша браћа у Србији већ увидила, где су до сад тешила, и срећа ће по Србију и Српство бити, ако се тужни и црни појави већ никада на обзиру не покажу.

Ми Срби ваља да увидимо, да ми скоро нигде пријатеља немамо и да су нам и рођена браћа противна, те где год узмогну, ту нас између живих и бришу. Скупштина учитеља у Загребу то је у потпуном смислу засведочила, а као што је у Загребу то је свуда. Сувишно ми Срби не треба, да се на такове ситнице обзиремо, већ треба да са свом снагом на будућности наше народности радимо, к тому да свачија као и наша сопствена права поштујемо, а наиме с браћом Хорватима у добром отношају и дослуху живимо, пак ако нас они по који пут и изазову, то треба да више разборитости и постојаности покажемо, и сваки раздор и неспоразумлење избегавамо, и то у нади да ће се и њима скорије разведрити, те ће се уверити, да ни они сроднијег и искренијег брата од Србина немају. Срби су се у опште код таквих пригода до данас ваљано показали, које ће на сваки начин и у будуће тако поступити, и само на тај начин све зломишљенике на прави пут навести, и своје противнике победити. Србија треба да нам у подобним случајевима предњачи, и да сва могућа средства употреби, и ако се међу свим јужнославенским племенима, а оно бар међу разтуреним Српством мисао братства и уједињења шири. Србин нека ради на Српству, наравно поштујући свачију народност, као и свачија права, а Хрвати нека опет раде на својој народности, нек се оружају против оних који их гоне, и коме већ одавно робују, а време је неизбежимо, те ће се и Срби и Хрвати на једном путу састати, јер ће до тога времена све глупости и недостатци са свим ишчезнути. Србин није опасан за Хрвата, као што није ни Хрват за Србина, али су опасни њихови непријатељи за једног и другог, и једва да се Срби и Хрвати са свим сложе и уједине, да би својим многобројним и силним непријатељима одољети могли. Није ми била намера у овоме допису о томе говорити, али кад је већ с истим скопчано, то згорег бити неће.

На гвозденом путу од Новога до Бањалуке врло се живо ради, и као што причају, та ће се пруга већ доидуће године саобраштају предати. Пруга босанска имаће најлепшу будућноот, а може бити да ће бити најзнатнија од сви остали пруга на југу, особито онда докфсе карловачко-ријечки пут доготови, то ће сва босанска трговина без двојбе на Ријеки усредоточена бити. Браћа Хрвати место раздора и препирања о хрватству и српству, о „моме“ и твоме“ треба да сву снагу употребе и с помоћу Срба Реку из мађарских шака отму. Али као да је то њима најмања брига, јер је пречи спор с братом нежели с крвником.

Најцрњи појав, који дан данас површно хода, тај је: што исте браће Хрвата има, који своје прсте чак и преко Босне уплећу, обећавајући Бошњацима да ће они велико дело народног избавлења подузети, чим своју народну владу стеку, а од Србије да нека нико ништа нечека, јер се у Београду о томе рачун не води, да се Босна ослободи, већ се у беспослици живи, и сваки само своју корист заступа. Дај Боже, да наша браћа у Хрватској т. ј. тројединој краљевини своја стародавна права поврате, јер тамо и велики број наше браће живи, ако у статистичком прегледу, кога је учитељска скупштина на среду изнела, у свој тројединој краљевини ни једног Србина нема, већ је означено, да 400.000 православних Хрвата има. Само се плашимо, да ће наша браћа једва што доброг за себе свршити, још мање робујућој Босни помоћи. Народ у Босни не осврће се на такова обећања, већ се узда сам у се, и у своју браћу у кнежевини Србији, као и јуначкој Црној Гори, а ако Бог и срећа даде, те се и хрватској браћи разведри, то ће им Бошњак свагда братску руку пружити, и у заједницу ступити.

β. **Карловац** 4. *септ.* Прије неколико дана прође овуда кроз Карловац враћајући се са сабора наш преосвештени г. Николајевић.

Будући да је високи сабор закључио, да се епархијске скупштине држе у сједишту дијецезана, а предлог донешени г. Ј. Бошковићем гледе премје-

штења епископске столице из Плашког у Карловац, није ријешен, него на епархијску скупштину одложен, да га она у претрес узме и сходан предлог на идући сабор поднесе, с тога се, пригодом кад је његово преосвештенство поздравила депутација од стране наше српске опћине, поведе ријеч о епархијској скупштини — ђе ће се држати; на што г. дијецезан изјави да он драговољно пристаје ђе год буде одлучено.

Но кад су некоји чланови депутације изјавили своје жеље да би свакојако најприкладније било да се овђе у Карловцу скупштина држи, примјети њ. преосвештенство да ће горњи крај дијецезе тешко ћети на то пристати, јер му је мало боље Карловац него Плашки удаљен, те стога да би најбоље било да се прва скупштина држи у Плашком, јербо би се чланови из горњих крајева дијецезе збиља увидивши уз остале неспретности највећу неудобност ради локала и станова за 135 чланова лакше се склонули и до закључка дошли, да се будуће скупштине држе у Карловцу, на што и чланови депутације збиља по подужем договору увидише да би практичније било да се прва скупштина држи у Плашком, јербо би тако много мање времена дебатирањем о мјесту потрошили и прије до коначног резултата дошли.

Колико нас весели ова приправност нашег првосвештеника, толико морамо опет жалити на краткоумност некојих наших свештеника, који гледајући увјек на некакове сујетне формалности и свој лични комодитет, необазиру се нимало на интерес и бољак свога народа, него оће увјек некакав сепаратизам и опозицију ћерати, па макар и неишло то у корист народа, као што се је доста у сабору опазило, кад је предлог за премјештење епископске столице из Плашког у Карловац донешен.

Тако је један прота из горњих крајева као главну точку зашто треба да остане епископска столица у Плашком, наваћао да је оно центрум цјеле епархије; као да збиља свака глава било свјетовне, било духовне власти мора сједити у средини свога народа, то бар још ни једним законом није конштатирано; него се данашњи дан тражи главни пункт, који би најприкладнији био за сигурност, ширење једне државе, и за морално и материално ојачење њеног народа.

Нека г. прота узме само на ум и зрело промисли зашто су престолницу из средине кнежевине српске — Крагујевца — пренели у Београд, зашто су из средине Русије — Москве — пренели у Петроград, зашто већ у старо римско доба пренесоше половицу владе из Рима у Цариград, зашто су се већ кроз толике вјекове борили и још се и данас отимају и грамзе разни народи за Цариградом, премда он нележи у средини красних и богатих турско-европејских покрајина. Кад буде тако мало боље и дубље размислио г. прота, онда ће увидити да је интелигентнијим мужевом усредсређење врховне власти у народу задња ствар. А што у том смислу ваља о светској власти, то ваља и о духовној.

Карловац (у којем ће се сад отворити препарандија, а за коју годину и богословија, и у којем имадемо заједничку велику реалку и малу гимназију) већ по својем положају најприкладније је мјесто да се у њему концентришу све наше просвјетке и епархијско-административне власти и тјела за ову дијецезу, јер ко ће по међусобном договору и подномагању лакше и точније моћи и једни и други своју дужност обављати, те ће тако и школа и црква боље моћи напредовати.

И ненавађајући овђе знатну олакшицу гледе локала и смјештења толиких чланова скупштинских у Карловцу, очекујемо и надамо се да ће скупштинари узевши све околности у обзир знати најбоље схватити задатак и дужност своју, и да ће без обзира на сваку личност и сваку било своју било туђу комоцију савјесно радити, само што буде у интересу нашег народа у овом крају.

УЗТУК

ВОЈНО-СИСАЧКОГА ОПЋ. ЗАСТУПСТВА НА ДОПИС РОЗЕНЦВАЈГОВ, КОЈИМ ИСТО ЗАСТУПСТВО КОРЕ ЗБОГ ПРЕДАНЕ МУ СПОМЕНИЦЕ ПРИЛИКОМ ЊЕГОВА ДОЛАСКА У СИСАК.

Пресветли господине! Кад су подписани заступници војно-сисаке опћине уручили вашој пресветлости споменицу своју од 19. августа текуће године, нису ни помислити могли, да ће ваша пресветлост изражене у тој споменици жеље сматрати довољним поводом увредљива по нас, а ничим неоправдана укора.

Ваша пресветлост учинила се је кривом неопростиве несмишљености, кад се у допису свом од 31. августа т. г. бр. 598. усудила обедити нас с „нелојалношћу“, будући вашој пресветлости као ц. кр. ђенералу добро познато бити мора, да су краишници кроз столећа пожртвовно гинући, са прејасну династију и за укупну монаркију потоке крви пролевали, те да је краишка земља готово наквашена сузама удовица и сирочади краишких јунака.

Кад смо у споменици својој поновили просвјед против начина, којим се диомично њено провинцијализовање извађа мимо законитога сабора и без саслушања краишких заступника, те кад смо изјавили жељу нека се на хрвацки сабор одмах позову заступници читаве војне крајине, да припомогну установити начин, којим би се цела крајина наједампут докинула и врата јој се уставном животу отворила, — вршили смо дужност, коју нам једнако налажу неусколебива верност и држављанска искреност наспрам његовог величанства, љубав према премилој нам мајци домовини те једнаком кроз столећа коби утврђена оданост према осталој нашој крајишкој браћи, с којом као до сада, тако и од сада верно делити желимо добро и зло.

Вршећи ми ову дужност, вршили смо уједно и наше стародревно, незастариво свето право, по којем је хрвацко-славонска крајина саставни део троједине краљевине, те по којем целокупној троједници припада уставна слобода.

Кад би ваша пресветлост проучити изволела прошлост нашега народа, кад би осећати могла жар крајишкога домољубља, морала би разумети јаку бол, која наша срца обузимље, кад о судбини војничке крајине гроф Андраши с посебником Орешковићем формалне уговоре склапа, дочим су повереником те вазда верне и несретне земље затворена врата и превишњега двора и саборнице.

А кад би ваша пресветлост проучити изволела расправе и представке хрватски сабора, увидела би зајиста, да смо у нашој споменици само непотпуно поновили, што су о истом предмету сабори наше домовине већ по више пута крепким начином изјавили.

С тога је прикор ваше пресветлости, да смо у нашој споменици „остентативно“ истакнули нелојалност суграђана, неоснован и неуместан исто тако, као прикор, да се у споменици бавимо „високом“ политиком, која нама не доликује.

Сваки држављанин дужан је толико познавати, колико искрено и мужевно заступати право своје домовине а тога се својства ми не стидимо, шта више се истим поносимо, јер је чудоредно, јер га свака патриотична влада цени и уважава.

Дочим смо, и то на захтев ваше пресветлости очитовали жеље општине, коју заступасмо, које се страном тичу уставнога и законитога уређења наше домовине, а страном местни интереса наше општине, нисмо дужни примати од ваше пресветлости ни ругања ни укора, те се стога против томе ругању и укору свечано ограђујемо.

Посве неуљудан и по нас увредљив је даљи прикор, да је ова споменица нама подметнута била, те да нам није пригодом подписивања садржај њезин познат био: тим се прикором заступницима ове обћине приговара, да су или непоштењаци или безумници.

Прикор тај пада по том, што подписани вашој пресветлости овим недвојбено изјављујемо, да смо садржај те споменице договорно установили, те да ју је сваки нас пре подписивања прочитао, добро разумео и цео садржај њен усвојио.

Услед увреде, нанешене нам дописом ваше пресветлости од 31. авг. тек. г., положисмо свиколици част обћински заступника, односно главара, хотећи нашим суграђанима дати прилику, да код новог обћинског заступства о нама свој суд изрећи могу.

Сажаљујући ми коначно, да се ваша пресветлост послужила напрама овом обћинском заступству недостојног ругла, неоснованих прикора и неуместни израза, завршујемо ову посланицу одушевљеним усклицима: Живило Њ. апостолско величаство премилостиви наш краљ Франц Јосиф I. Живила целокупна и независна троједна краљевина! Живила јуначка крајина!

У војеном Сиску 10. септ. 1871.

Са дужном смерношћу бивши обћински главари и заступници: Јосо Вајнер, Мато Ферстнер, Иво Антолчић, Ф. Клучец, Јуре Павичић, главари. — Мијо Антолчић, Бригљевић, Мишкулин, Шкендер Бобек, Јанко Клучец, Иво Хатић, Мато Томић, Штево Марић, одборници. „Обзор.“

ЗАКОНСКИ ПРЕДЛОГ О НАРОДНОСТИМА

У ЧЕШКОЈ.

Закон од .... којим се штити једнако право чешке и немачке народности у краљевини Чешкој.

У сагласу са сабором Моје краљевине Чешке наређујем као што иде.

§. 1. Чешка и немачка народност у краљевини Чешкој имају у свим стварима што се тичу јавног и грађанског права једнако право да пазе, чувају и негују своју народну особину, а особито свој језик.

§. 2. У једним истим приликама једној народности не сме због порекла и језика друга народност наносити квара нити законом, нити општинским наредбама. Обе народности једнако уживају благодети свију јавних завода који се издржавају о општем земаљском трошку, потпуно су равноправне што се тиче активног и пасивног изборног права за јавна заступничка тела. На чланове од обеју народности са једнаким способностима мора се узети једнак обзир при деоби јавних звања и части, при заокружењу управних и судских округа, при употребљењу пословног језика у општинама и јавним заводима и при општењу становника с њима, а тако се исто обема народностима има пружити једнака прилика да на једнако уживају јавна средства и заводе за образовање.

§. 3. Земаљски се закони имају у оба два језика поднети на вођање, у обојим их усвојити и објавити. У сваком вођењу саборском може се сваки члан по вољи служити једним или другим земаљским језиком. Све владине објаве сабору, а тако исто и сви предлози и закључци у сабору имају бити на оба земаљска језика; саборски се записници пишу и објављују у обојим земаљским језицима. Претседник у сабору и заменик му морају знати оба земаљска језика.

§. 4. Окрузи за управу и избор у заступничка тела имају се тако заокружити да сваког од њих, што је више можно, сачињава једна народност.

§. 5. Општинско заступништво означује себи званични језик. Поговоре ли томе општински бирачи, то се имаде званични језик утврдити гласањем свију општинских чланова који могу бирати. Ако је у једној општини која народност у такој мањини, да бирачи те народности чине најмање петину од свију бирача, онда се у тој општини мора други земаљски језик супсидијарно бар толико као званичан увести да се општинари могу њим служити у општинском заступништву, да се све јавне објаве у једно и у том језику објављују и да се у општењу општинских органа са партајама поднесци примају и издају, а тако исто на захтев да се и записници воде у том језику. Ова употреба другог земаљског језика као супсидијарног језика имаде свакојако важити у земаљској престолници.

§. 6. Званични језик у већине општина у једном округу у једно је и званични језик у окружном заступништву. Ако се у којем округу налази макар једна општина друге народности, онда се језик те народности мора узети као супсидијарни званични језик у окружном представништву. (§. 5.)

§. 7. Званични језик окружног заступништва има бити и званичан језик у владалачким окружним поглаварствима и судовима. Али се уза све то има други језик узети као супсидијарни званични језик кад се партаје саслушавају (§. 5.) и он се на захтев партаја има употребити. Што се увађа у јавне књиге има се увести у оном језику у коме су написана писмена која се имају увести. Изводи се из њих извађају у истом језику.

§. 8. Општећи једно с другим служиће се координована поглаварства својим званичним језиком, а тако исто подложна са претпостављеним. Царска и краљевска поглаварства даваће указе себи потчињеним поглаварствима у језику ових последњих. Званични језик свију царских и краљевских грађанских поглаварстава чији се делокруг шири над целом земљом имају се на једнако служити чешким и немачким језиком. Владалачка и автономна грађанска поглаварства која целом земљом управљају, тако исто и судбени столови који су позвани да у вишој инштанцији суде — морају бити тако састављени да могу расправљати у оба земаљска језика.

§. 9. Код владалачких поглаварстава у краљевини Чешкој не може нико бити постављен за переводног званичника или судију који не зна у обојим језицима писати и говорити. Докле се год у Чешкој у јавним службама узналази званичника који знају само један земаљски језик, имаде се постарати да се ти званичници употребе у таким окрузима где је тај језик званични језик. Автономна су поглаварства обвезана старати се да се супсидијарни званични језик у свему уведе колико то закон наређује.

§. 10. Да се једнако право обеју народности не би вређало сабор се дели у народносне курије.

§. 11. Народносне се курије овако састављају: Заступници изборних округа које чине варошке и сеоске општине припадају курији оне народности којој припадају њихови изборни окрузи. Заступници округа где је језик мешовит могу при ступању у сабор бирати, да ли ће и у коју ће курију ступити. Заступници великих поседника имају ступити у курију оне народности која влада у округу где им је посед. Лежи ли им посед у окрузима разних народности или у окрузима где је језик мешовит, онда им стоји од воље да ли ће и у коју ли ће курију ступити. То исто важи и за вирилне чланове и заступнике великих производача (индустријалаца). Народносне се курије имају после састанка сабора конститујисати и за нову сесију себи заступника изабрати. У саборском се пословном реду имају означити нужне наредбе, које ће учинити да курије могу вршити своје право.

§. 12. Свака народносна курија може захтевати да се у земаљском бидету за школске и наставне потребе утврђени издатак, у колико се не ће употребити на заводе заједничке за обе народности, употреби на образовне заводе њиховог језика у њиховим окрузима, и то у том саразмеру колику порезу плаћају окрузи њихове народности. У истом саразмеру може она захтевати и приход од заклада које су за ту цељ установљене, у колико нису основане за рад какве особене цељи. Свакој народној курији стоји од воље да рад образовних завода своје народности праведно разреже особити разрез на округе и општине своје народности. Вршење овог права има се законом уредити. У духу ове наредбе има се и народносним мањинама у окрузима и општинама слична пралика дати да, држећи се земаљских школских закона, по допусту средстава која од општег разреза саразмерно на њих долазе, или особитим разрезом, или из других сопствених средстава воде бригу око оснивања и управе над заводима у којима се њихова омладина изображава у свом језику.

§. 13. Свака народносна курија може захтевати да се после другог читања још једном на гласање по народносним куријама поднесе сваки онај закон, који наређује како ће се употребљавати језик у јавном животу, у поглаварствима и у таким образовним заводима који нису једино основани за рад једне народности. (§. 12.) После таког гласања узима се да је закон одбачен ако су против њега гласали две трећине гласова у једној курији. Ова наредба особито важи за законе који ће наређивати како ће се даље изводити овај закон.

§. 14. Кад се од посланика из сабора бирају посланици у заступничка тела где краљевина Чешка заједнички решава са другим краљевинама и земљама у држави, онда од свију изабраних мора бити најмање трећина изабрана из чешких народносних курија, а најмање четвртина из немачких народносних курија.

§. 15. Овај се закон ставља под заштиту краљевој крунидбеној заклетви. Овај се закон што се тиче какве год промене има сматрати као земаљски основни закон. Да се учини с тим каква год промена — то треба најпре да одобре обе народносне курије у сабору.

УГАРСКА.

(Седница угарског сабора.) Председник *Шомшић* отвара данашњу седницу доње куће у 10. сахати. На министарским столицама су: Тиса, Слави, Паулер, Пејачевић, Керкапољи, Тот, Венкхајм, Бито и Андраши. —

Записник пређашње седнице одоставерава се.

Коломан Гици доноси предлог, да је свакако нужно, да се што уради за умирење земље у погледу правосуђа. Као што је познато, закон правосуђа налаже, да се правосуђа у будуће сама о свом трошку издржавају, и да се због тога неки извесни процент од државног пореза одбаци.

Говорник говори о министарским уредбама, које објашњавају ову законску установу, које су дале повода многом незадовољству и доноси овај предлог:

„С погледом на то, што закон од 1870 године налаже о организацији жупанија, да се правосуђа сама о свом трошку имају издржавати и да се због тога неки известан процент од државног пореза одбити има, који би се имао употребити на подмирење своје потребе; с погледом на то, што тај закон министру финансије уједно налаже, да у договору са министром спољашњих послова поднесе нацрт закона о таком умалењу непосредног државног пореза још у току ове године, које би одговарало своти, коју је држава до сад администрацији жупанија одобравала; с погледом на то, што министар том налогу закона још није одговорио, а без тог нацрта законског нити је потпуна организација жупанија нити углављење државног буџета могуће, — нека изволи кућа закључити:

да министар финанције заједно са министром спољних послова још за време сабора предложи законски нацрт о начину, како би се државни порези умалити могли на ту цељ, да правосуђа трошкове око администрације из својих рођених каса подмирују, да би се тај нацрт могао са овогодишњим буџетом предложити, посаветовавши се најпре у финансијском одбору. (Допадање.)

Министар финансије *Керкапољи* изјављује, да извађању тога прописаног начина у правосудском закону многе практичне тешкоће на пут стављају. Он ће нацрт законски, кога је предлагач искао, још ове сесије поднети; ако исти баш од речи до речи и неће одговарати закону правосуђа, то ће се ипак моћи практично извести.

Павле Морич: Пошто по истоку једне сесије предлози у њој наведени више не важе, то имам част предлог, што је у прошлој сесији наведен, поновити. Он гласи:

„С погледом на то, што би се растећи дефицит само тако могао умалити, кад би добро знали, колико је државно имање, нека изволи кућа министру финансије наложити: да даде прегледни извештај:

1. О свим готовим капиталима, жељезничким облигацијама готовостима у централним и осталим земаљским касама, о дувану, о општим и другим активама, дакле о свом покретном државном имању за време уважања конституције са сравњењем на данашње стање, да би се могло видити умножавање и умалење.

2. О дефинитивном уређењу државне службе, да се што простије уведе обављање послова у свима гранама државне управе, о смањењу звања и о уређењу правила за пензонирце.

Едвард Хорн упућује на ту околност, да данашњи угарски држављани, који су разне конфесије, ако хоће да у брак ступе, морају у Беч да иду. Он наглашује, да либералност одлучно иште цивилан брак и доноси предлог:

„Влада ће се упутити, да још за време ове сесије нацрт закона кући на сто стави, који ће прокламовати потпуну важност цивилног брака и оставити брачницима на вољу, ако хоће да свој брак још и у цркви санкционирају (Бурно допадање.)

Франц Пуљски: Изјављујем, да се потпуно слажем са предлогом, кога је донео поштовани посланик вароши Пожуна.

Сви предлози ће се штампати и разделити.

Јулије Ђерфи опомиње, да је он искао пређашње године, да се упути нацрт закона о трговини одбору од петнајсторице, о чему би после сабор већао: али је министар трговине *Слави* казао онда, да ће се исти нацрт услед организације правосуђа и онако морати модификовати, а он је обећао да ће нужне модификације кући предати, ако се закон правосуђа прими.

Говорник интерпелује министра трговине и обрта, да ли ће он обећану модификацију још овог месеца кући предати? —

Министар *Јосиф Слави*: Модификације су готове и могу их, ако кућа иште, у свако доба предати. Али главно питање није свршено, хоће ли кућа ђерфијев предлог примити или не; тај предлог не вели о модификацији закона за трговину, него о том, да се исти преда одбору од 15-орице на вођање.

Јулије Ђерфи допушта да није решено о самоме предлогу тим, што би се модификације на сто метнуле; али о том предлогу неможе се вођати док се модификације не донесу и за то иште говорник да се исте донесу.

После неких мањих ствари прелази кућа на дневни ред, на ком је саветовање о буџету.

Издатци за Јули одобравају се од 4608. фр; за Август од 4963. ф. и 33. н.; за Септ. од 75. 081 фр.

За тим сљедује избор од два финансијска одборника, једног члана осме судске комисије. Резултат гласања јавиће се у идућој седници.

Министар-председник граф Јулије Андраши предаје закон, који је од Њ. В. санкционисан о трговачком и бродарском уговору са Шпанском. Исти ће се публиковати и послати горњој кући.

После тога узме реч министар финансије *Керкаполи*. Његов говор пропрати се са бурним „живио“ и седница се сврши у 12 часова.

РАД „ЗАДРУГЕ СРБА ЗАНАТЛИЈА“

од друге редовне скупштине, трећи дан Духова (28. маја) 1871. — до данас.

Ванредна одборска седница 20. јунија 1871. Били су: Подпредседник Алексић. Одборници: Паја Радонић, Пера Ђорђевмћ, Живко Ђурић, Лаза Стојковић, Јов. Стефановић благајник, подсекретар Ђока Ђуришић.

Бр. 23. Председавајући отвара седницу са читањем имена присутни чланова. За тим подноси молбу на решење: Брат Ђ. Ћ. задругар, моли, да би му се по уставу дало 50 ф. а. вр. на 6 месеци рока под камату на меницу а јемци су: А. Ћ. и П. М. задругари. По дужем вођењу: једногласно одобрава се и упућује се задругин благајник да исто по правилу спроведе.

Ђока Ђуришић с. р., подсекретар. **Алекса Алексић** с. р., подпредседник.

Јов. Стефановић с. р., благајник.

Пера Ђорђевић с. р. **Живко Ђурић** с. р.

(Ђ.) НОВИ САД. У овом броју нашег листа доносимо владин предлог о закону народности у Чешкој, што је поднет чешком сабору за претрес. Овде за сада наглашавамо, да би се по нашем мнењу са

таким законом могле и народности у Угарском задовољити. Наравно, да би морао тај закон применити на наше околности т. ј. у толико, у колико овде у Угарској нема само две народности као у Чешкој чешка и немачка, већ више народности и даље неби потреба била, да се у делегацију аустро-угарску из уже Угарске и *од курија* народности делегати бирају. Међу тим ми очекујемо од посланика српске, романске и словачке народности, да се о томе посаветују: не би ли добро било, да они изиђу са подобним предлогом пред угарски сабор, једно што до сад питање народности за прошле две сесије нису изнашали на среду, и што ваља да у овој саборској периоди учине, друго што би у предложеном чешко-немачком законском предлогу, који ће донде можда кад они ту ствар пред сабором изнесу и закон постати; имати основу, за коју се неће моћи рећи да је једнострана и неправична, јер Хохенварт и цар-крљ као Немци заиста неће тети, да Немци ократе, а које концесије Чеси у име чешког државног права дају, те могу и Мађари дати. Заиста је жалосно, да се тако праведна ствар, као што је питање народности тако дуго на неправди развлачи, ал' до народности није кривица и само им је света народносна и човечанска дужност, да се једном то питање на задовољство свију реши. Толико за сад, а кад ствар, као што се надамо да ће, на дневни ред дође, прозбориђемо од своје стране више коју.

— На место отпуштеног г. Јована Бошковића поставио је министар просвете и црквених дела г. Стојана Новаковића, библијотекара и чувара народног музеја, за хонорарног професора словенске филолоџије и литературе на великој школи у Београду.

— Поред других невоља од којих пати наше народно позориште гони га још и најнемилостивији гонилац људи, смрт, уграбивши нам једну од најбољих снага код нашег народног позоришта. Септембра 4. у 4 сах. у јутру умро је *Паја Маринковић*, члан срп. нар. позоришта, у 39 години свога живота. — Лака му земља, међу браћом леп спомен.

ТЕЛЕГРАМ УРЕДН. „ЗАСТАВЕ.“

Пешта 8. септембра. За председнике окружни судова постављени за Бачку ови: *Милутиновић* за Бају; поджупан бачке жупаније *Ковачфи* за Нови Сад; *Сечењи* за Сомбор. За Банат ови: *Варади* за Бечкерек; *Паст* за Вршац. (Дакле један једини Србин по народности! Јели и то према обећању мађарске владе, да ће се при наименовању жупана и судија обзир узети на народности!? У.)

НОВИЈЕ.

Река 4. септ. Уз бурно „живео“ једногласно примљен предлог велепорезника Матешића да се представком умоли сабор нека крајину позове на сабор, а дотле нека се обустави продаја крајишких шума.

Праг 7. септ. „Пол.“ пишу из Беча: „Демонстрације од стране Немаца спремила је и уредила државна канцесарија. Државна је канцеларија чекала да Немци изађу из сабора, па да Хохенварта изигра“.

„Покрок“ довикује Угарској: „Шта чешки краљ ради или не ради, то није брига Угарске него брига чешког краља и Чеха“.

— У саборској комисији тридесеторице јавили су Клам Мартиниц и Ригер како стоје преговори ради поравнања. На то се закључи да се изаберу три поткомисије од којих ће једна радити око државоправног питања у преговорима; друга око изборног реда, трећа око закона о народностима.

Лавов 6. септ. Сабор је усвојио Смолкин предлог да се пошаље адреса поверења влади. Против предлога гласало је око 20 Рушњака. Предузеће се избор одбора за ту ствар.

Брно 6. септ. Сабор је изабрао нов земаљски одбор. Преко протеста немачких посланика прешло се на дневни ред.

Градац 7. септ. Клерикални Словенци изјавили су да сабор није компетентан решавати о земаљском изборном реду или какве год закључке о томе доносити, пре него што сврши свој посао вирификацијона комисија.

Беч 7. септ. Као што је доњоаустријски сабор тако су и сви немачки земаљски сабори закључили, да ће испитати положај земље и државе и против отписа протестовати.

Котор 6. септ. Арбанаси се свуда уписују у низаме; сваки добија дневно оку хлеба и 8 фор. месечно. Морају вршити послове око утврђења границе према Црној Гори; Ваље се брдо јако утврђује, војници копају опкопе, један миралај надзирава посао. По градићима ће се понамештати митраљезе.

Цариград 7. септ. Ново је министарство противно томе да се султан састане с царом Александром у Ливадији. Но и пак има изгледа да ће се састати, по што је то већ уговорио покојни велики везир с Игњатијевим.

Париз 6. септ. Обара се вест да ће се Тијер састати са кнезом Горчаковим.

ПРИПОСЛАНО.

На адресу народне скупштине у Крагујевцу.

Славна скупштино!

Невин а несретним околностима гоњен — усуђујем се најоданије као српски грађанин приступити највишем суду отачаства свога и за обрану и посредовање у једној нужној ствари замолити.

У ствари је следеће: Одано подписати се је одприлике пре две године дана као трговац настанио у Ердељу место *Петрошени*, комитат хуњадски и ту где и кроштатско рударско друштво знатно рудокопије имаде, купио сам си за извесну своту новаца један плац и дао га на своје име у грунтовницу завести тако, да је исти de facto et de jure моја својина, коју нико на земљи није овласћен себи ју присвојити.

Али, једном усред дана, управитељ поменутог друштва заповеди те њих 70 — 80 са секирама и будацима оружаних рудара под превођењем три чиновника истог друштва на моју добро заграђену кућу нападну, заграду поруше, намештај кућни напоље избаце, вондалске развалине начинише и још им и то не би доста што таковово варварство починише; него ми из чекмеџета писаће собе украдоше у готовом новцу 2000 фор. ауст. вредности.

Иста је управа све то учинила не давши пре тога никаква знака, којим би се јамоје својине лишавао и без икаквог пре тога одказивања; но просто ме разбојнички неимајући никаква права нападоше. моју ми својину отеше, насилна ме из моје куће истераше, коју још и дан дани у посједу имаду.

Де је то све тако учињено, доказано је пред судом доставерним заклетним сведоцима.

Подписани пошто му живот у опасности беше, мораде бегати и лутати од немила до недрага; јер га насилно изгнаше из свог посједа. Дотичном окружном суду одма сам јавио и за обрану и што бржу помоћ замолио; но када се је исти ладнокрвним показао и када никакве кораке предузео није — обратио сам се комитатском суду у Хатцег који је истрагу на позорница учињених варварства предузео био и троицу коловођа учињег насиља уапсио. Но незнам како? и из каквих разлога буду одма другог дана исти пуштени. Та ствар дође и пред краљевску таблу, од које изађе по занаредба на окружни суд“ да се мени имаде одма моја својина натраг вратити. Али нажалост! Иста наредба лежи готово годину дана ни најмање у обзир узети и неизвршена. И имаде изгледа, да ће још дуго при истом суду безуспјешно лежати присвем том, што је подписани све и сва чинио и исти догађај у овдашњој штампи обнародовао и са интерпелацином угарском министарству правди до знања ставио.

Понизно подписати покрађен, сваке помоћи лишен — усуђује се славну скупштину замолити, да би према достојанству своме и према дужности својој прама отачаственим грађанима — рукопомоћ ми пружила и заштиту ми благоизволити дала, коју ја као грађанин и поданик српски с праввм очекивати могу; а уједно да би те заузела у смотрењу интернасионални одношаја код највише власти угарске и посредовали с пријатељским уверавањем, да се овоме подобан случај угарском или ма ком поданику у Србији неби могао никад десити.

Подписати још и дан дани није се поданства српског одрекао — данак уредно плаћам и имадем уредни српски пасош. Осим тога, молим покорно оа српско министарство у таковим случајевима права српских грађана боље штити; но што је досада. Јер подписани сам се још једанпут што 1868 годино нашем Министарству обратио, и то онда када сам у Хрватској доста знатну и велику радњу подузео и кадаме је кадаме је тадањи Бан барон Раух некрива уапсио и приморао да с грдним губитком своју радну оставим. И онда моја молба не би ни најмање у обзир узета; но просто, морадох самовољи страних власти подлећи. Нека се дакле, настоји око тога, да се подобни случаји са српским грађанима више не дешавају и да се српски трговци неподлежу злоупотреблењу ма чијем. Какав ће резултат са мојом молбом бити, то се подписани задовољава у сваком случају, што се је једно питање изазвало, које је од грдног замашаја и које дубоко у живот нашег народа засеца. —

Остајем верни поданик и грађанин српски:

У великом Варадину 20. августа 1871.

Јован Јовановић,
трговац.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

СРПСКИ ОМЛАДИНСКИ КАЛЕНДАР

ЗА ПРЕСТУПНУ ГОДИНУ **1872.**

може се добити: у *Новоме Саду* код годишњег омладинског одбора, код српске народне задружне штампарије и код Стеве Ратковића трговца; у *Сенти* код Душана Стојшића учитеља; у *Петровом Селу* код Уроша Михајиловића; у *Тителу* код Јована Поповића; у *Карлову* код Јована Павловића економа; у *Кикинди* код Леополда Јокла книжара; у *Меленти* код Ранка Гранића правника; у *Бечкереку* код Бранка Јовановића; у *Чачову* код Николе Ј. Иванђанина тајника читаонице; у *Вршцу* код Уроша Гавриловића председника пев. друштва; у *Панчеву* код Каменка Јовановића; у *Вуковару* код Милана Суботића учитеља; у *Руми* код Јоце Богдановића трговца; у *Пазови* код Симе Ненадовића; у *Ердевику* код Аксентија Јанковића; у *Каменици* код Јоце Белановића бележника; у *Јаску* код Миливоја Мијатовића; у *Карловцу* (горњем) код Луке Петровића; у *Старој Градишки* код Косте Угринића; у *Петрињи* код Глише Матијевића; у *Трсту* код Лазара Цветковића и Велимира Лумбардића; у *Задру* код Илије Јанковића; у *Шибенику* код Љубе Ковачевића и код јереја Михаила Драголовића учитеља; у *Сињегу* код Косте Вучковића; у *Неретви-Опузини* код Николе Јакшића; у *Цетини* код Крста Кулишића; у *Котору* код Петра Рамадановића; у *Херцег-Новоме* код Јове Накићеновића; у *Сегедину* код Исидора Зубановића свештеника; у *Калафату* код Јосифа Томића; у *Београду* и за целу *кнежевину Србију* у главној књижари Л. Лазаревића и у књижари В. Валожића; у *Башаиду* код Мите Нинковића; у *Старој Кањижи* код Мите Поповића; у *Стапару* (код Сомбора) код Лазе Станковића поштара; у *Сомбору* код Даше Грујића трговца; у *Будим-Бешти* код Ивана В. Поповића; у *Сараволи* код Милана Поповића учитеља; у *Башахиду* код Мите Нинковића; у *Моле* код Тоше Коњовића; у *Митровици* код Паје Панаотовића; у *Српском Бечеју* код Богдана Малетевића.

Пошто се поред свега тог, што је овај календар у 7500 примерака штампан, велики део примерака већ досад растурио, а још много од главнијих места као: Сомбор, Суботица, Темишвар, Земун, Митровица, Српски Бечеј, Нови Бечеј, Осек омладинске календаре нису још прибавили, то позивамо чланове омладине из речених и других места, да их што пре потраже и набаве, док се за неко време нису сасвим распачали. Омладински би одбор послао и у поменута места календаре, али пошто се није нико јавио, одбор није знао, ко би се овог родољубивог терета примио, да их растурује и продаје.

Цена је омладинском календару 50 нов. а. вр. или 5 гроша чарш.

Годишњи омладински одбор.

Члановима „Матице Српске.“

Преглед свију проситеља за текелијин завод готов је и сваки члан који би хтео тај преглед разгледати нека изволи доћи у писарницу матичину где ће те моћи чинити од данас сваки дан од 9—12 сахата пре подне а од 3—5 после подне.

У Новоме Саду 9 септембма 1871.

А. Хаџић, с. р.
секретар „Матице српске.“

ИСПРАВАК.

У 103. броју „Заставе“ у чланку „Србије“ под I. поткрала се једна већа погрешка, која смисао квари и то на другој страни у другом ступцу, трећој алинеи у 7. реду треба у место „или који није то био“ да стоји „или, који је то био“.

У истом броју на последњој страни под „припослано има још једна погрешка и то у 19 реду где стоји „без вере и народности“, а треба: „без разлике вере и народности“.

У припосланоме др. *Свет. Максимовића*, у пређашњем броју овога листа:

У другом зачелу у 3. реду из речи: питомци његови: изостала је реч: *ваља:* у четвртом зачелу иза речи: *кад се:* изостало: у *Европи све;* у петом зачелу, иза речи: узрок је тај: изостало: *што се на прилоге чекало и чекало;* за тим одмах у другом реду иза речи: састати: *ма да су више пута од председника позивани, и;* у последнем зачелу иза речи: негда били: изостало: *сироматни. Ал такав стид била би...*

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

(П. М.) Нови Бечеј 5. септембра. Довози жита тако нам на пијаци оскудевају, да се надати немогемо да ће у ово доба, кад се најјаче довози, тако слабих довоза бити, и сад тек увидисмо да је ове године заиста мало жита родило, поред добре воље за куповање ове цене постоје, жито: ћрво 85 ½ до 86 — *ft.*, 5. ф. 80 н. до. 6. — лошије с' граом помешато 4 ф. до 5. ф. 50 н. цол цента. Јечам за храну 1. 90. н. 2. ф, — Зоб 1. ф. 75 — 1. ф. 90 ваган.

Сисак 5. септ. (Шипуш и др.) Шеница је имала и ове недеље хладан однос, што цене инак дирнуо није, јер су готовине на мале воде изостали. Распродано је 4 — 5000 вагана и плаћа се 85 —86 *ft.* потиска 6. 50 н., 82 — 86 бечке 6. 35, 81 80 *ft.*, потиска 5. 80:, 70 — банацка 5. 40 н —

Кукуруз се гибао у врло тесном кругудомаћег потрошка, но рад препречених привода цена ипак утупила није, те је распродано 3000 вагана по 4. 30 — 40 н.

Јечам стари мало боље, држи се прваше цене по 2 ф. 40 — 45 н. на 68 — 70 *ft.*,

Зоб банацка стара по 3 ф. 3 ф. 10 н,

Мед на бечкој пијаци скочио са 5 новч.

КУРЗ ОД 8. СЕПТЕМБИРА.

Сребро — — — — — — — — — — — —	119.—
Дукати — — — — — — — — — — — —	5.75

ОГЛАСИ.

Бр. 2380. — Civ.

ЕДИКТ.

Од стране суда сл. кр. вароши Н. Сада овим се сви они позивају који мисле и држе да какво наследно право на заоставину по умрлом Панти Лучићу састојећој се из једне куће у Н. Саду под бр. 2277. имају, да то своје право за време од 45 дана бројећи од трећег увршћења овог огласа у овом листу — суду овом писмено пријаве, тим известније што ће се у противном случају и по истечењу овога рока горепоменута заоставина на име суду овом познате наследнике грунтовно преписати.

У Н. Саду 7. августа 1871.

Радовановић с. р.
вар. судац.

1—3

СТЕЧАЈ.

Од стране школског одбора за ововаропку реалку расписује се стечај на привремено професорско место за математичко-природну струку и геометријско цртане са годишњом платом од 600 фор. а. вр.

Од проситеља се захтева да су способни за предавање горенаведене струке и да су колко је могуће вешти у српском мађарском и немачком језику.

Молбенице се имају предати одбору за 14 дана бројећи од првог увршћања овога стечаја.

Из одборске седнице држане 14. септембра 1871.

К. Трифковић с. р., тајник. — **Др. Јован Суботић** с. р., председник. 3—3

СТЕЧАЈ.

У општини Товаришкој упражњено је место српског женског учитеља, с којим се скопчана годишња плата са 360 ф. ау. вредн. у готовом новцу, — огревом, станом и баштом. —

Сви они, који себе посебним за ово званије осећају, и препарандиски курс у Сомбору су свршили, имају своје нуждним прилозима снабдевене молбенице овом школском одбору до 30. Септембра о. г. поднети. —

У Товаришеву, 1. Септембра 1871. —

Милослав Грујић, перовођа: — **Прока Илијин**, предс. шк. одбора. 2—3

К. бр. 207. — П. о. ех. 1871.

НАТЕЧАЈ.

Од стране обћинског поглаварства села Крушедола расписује се овим на учитељско место у Гргетегу натечај, с' којим је званьем скопчана годишна плата у готовом новцу од 200 фор. а, вр, 2. хвата тврдих дрва и слободан стан.

Проситељи имају своје молбенице подкрепљење са нуждним документима најдуже до 30. септембра 1871, по римском подписаном поглаварству поднети.

Уједно се примећује да ће препаранди првенство имати.

У Крушедолу 13. септ. 1871.

Јован Баић с. р. бележник. — **Павле Суботић** с. р. общт. судац. 2—3

ОБЈАВА.

Нацрт, по којим варош Сента намерава преко Тисе стајаћу дрвену ћуприју градити — одобрен је високим мађ. министарством са одлуком под бројем 13.892. Па пошто је и грађење исте ћуприје министарство унутарњих дела под бројем 14. 816. — 1871 — дозволило — то се сада од стране вароши степиште за грађење те ћуприје отвара. Сазивају се дакле овамо у место сви подузимачи или задруге, који су ради ово грађење извршити 5-ог новембра текуће године на минуендо дражбу и то под овим примедбама:

1. Сваки подузимач има још пре дражбе 10 % од учињеног и високим министарством потврђеног предрачуна од 184.814 фор. и 37 новч. у руке одређеном одбору у име пишмалука положити. То пак или у готовом новцу или (по курсу) у државним папирима.

2. Затворена обећања са 10 % пишманлука имају се послати или управо дражбеном одбору — или најдуже до претпоследњег дана дражбе местном поглаварству путем поште. Ова затворења обећања треба да садрже: име подузимача или задругара и после потпуно разумевање дражбених услова и познавање нацрта ћуприје.

3. Грађење ћуприје — относно: набављање дрва, гвожђа, камена и цигаљз и васколиког другог материјала за грађење — као и извршење дунђерских, зидарских и осталих послова — даће се ономе стручњака или подузимачу, који обећа, да ће са својом снагом и са својим материјалом напоменуту ћуприју најјефтиније подићи.

4. Условије минуендо дражбе, као и нацрт ћуприје и предрачун — може се ма у које доба у званију овдашњега мерника видети, проучити и преписати.

У Сенти 2-ог септембра 1871 год.

Ђуро Бабоч.
варошки кнез.

2—3

ПОЗИВ.

Стовариште мушког и женског одела **Бернхарда Фишера** у Новом Саду преко од куће г. Кондороша, што постоји већ има 20 година, препоручује п. т. публици своје велико и уређено стовариште мушког, женског и дечијег одела за лето и за зиму, и то за необично малу цену.

Цене: јесењи горњи капут (Ueberzieher)	по 10 ф.	— и више
„ „ „ „ за децу	„ 6	„ — „ „
„ „ капута	„ 6	„ — „ „
„ „ цело одело за људе	„ 12	„ — „ „
„ „ „ „ „ децу	„ 8	„ — „ „
„ зимњи фини огртач за људе	„ 12	„ — „ „
„ „ „ „ „ децу	„ 8	„ — „ „
„ јесење и зимне чакшире и прслук	„ 6	„ — „ „
„ путнички огрт. даровцем постављен	„ 10	„ — „ „
„ „ „ од тешког бастика	„ 13	„ —
„ „ мексикан. од тешког баст.	„ 15	„ — „ „
„ „ крзна (пелц) од теш. баст.	„ 30	„ — „ „
„ реверенде	„ 12	„ — „ „
„ шлафроци	„ 8	„ —
„ женски јопнови за јесен	„ 4	„ 50 „ „
„ „ „ од најфиније врсте	„ 8	„ — „ „
„ „ огртачи „ „ „	„ 10	„ — „ „
„ „ „ фино опаљени	„ 15	„ — „ „
„ „ крзна мошаком опаљена	„ 45	„ — „ „

С поштовањем

Бернхард Фишер.

У мојој мануфактурној трговини потребујем

ЈЕДНОГ ДОБРОГ ПОМОЋНИКА

са платом од 200—250 фор.

Ђорђе Јанковић
у Митровици.

1—3

ОВЛАШЋЕН СОПСТВЕН ПРОИЗВОД НАЈЈЕФТИНИЈЕ ФАБР. ЦЕНЕ, ПОШТЕНА ПОСЛУГА.

Кошуље мушке: од фина и постојана холандска платна по 1 ф. 50—75 н. 2 ф. до 2 ф. 50—75 н. 3 ф. до 3 ф. 50 н. Од фина и постојана румбург. платна по 4, 5 и 6 фор. Везене париске: по 7, 8, 9, 10, 11 и 12 ф. Гаће од румбургерска платна немачка 1 ф. 25 н. 1 ф. 50 н. 1 ф. 75 н. до 2 ф. Мађарска 1 ф. 25 н. 1 ф. 50 н. 1 ф. 75 н. до 2 ф. Дечије кошуље по 1 ф. 1 ф. 25 н. 1 ф. 50 н. 1 ф. 75 н. до 2 ф. 2 ф. 50 н.

Женске кошуље од фина и постојана холандска платна модне 1 ф. 50 н. 1 ф. 75 н. до 2 ф. 2 ф. 25 н. 2 ф. 50 н. 2 ф. 75 н. богато везене 3 ф. 3 ф. 50 н. до 4 и 5 ф. Од најфинијег румбург. платна са финим везом и укусни уметци париски по 6, 7, 8, 9, 10 и 11 ф.

12 румбург. бели марама 2 ф. 2 ф. 25 н. 2 ф. 50 н. 2 ф. 75 н. 3 ф. 3 ф. 50 н. 4 ф. 4 ф. 50 н. 5 ф. 5 ф. 50 н. 6, 7, 8, 9 и 10 ф.

За мушке кошуље молим дебљину од гола врата. Еспап се шаље са Nachname. Кошуље које најбоље не стоје, или п. г. купци, који разумно увиде да су обманути, прецењени, преварени, нека исте одмах враћају.

АДРЕСА: Alexander Stanischits befugt. Wäschvar. Fabrikant, Wien. Wollzeile Nr. 9. 15—24

ПРАВИ цр. кр. патентирани: од Њег. Величаст. поново са највишом дипломом обдарени, од медицинског факултета испитани и похваљени, хиљадама пута опробани и са добром сведочбом снабдевени.

МИШОМОР

ради коначног истреблења пацова, кућевни и пољски мишева, кртина и шваба (који се јако тражи и купује), може се прави добити у Новом Саду код Љубе Стефановића (код три главе шећера.) У Земуну код Д. Јовановића и сина. У Осеку у доњем граду код браће Вајс. Франца и Рајмана, у горњем граду код Јос. Крауза. У Панчеву код Ј. У. Јохановића.

ЦЕНЕ: једна велика плехана кутија 1 ф. једна мала кутија 80 н. — Наручбине појединих кутија врло се тачно и брзо одправљају уз наплату путна трошка. —

Извод из једнога од многих писама, који нам сваки дан стижу:

Молим, пошљите ми још неколико доза арканума, јер нам јако досађују пацови, а оне две дозе што смо узели већ су **најсјајније** *показале своје дејство.“*

15. јуна 1871. С поштовањем

Бети Улман, Базебау-Бараке
закупница,
пошта Делница у Хрватској.

Властник и издаватељ др. Свет. Милетић. — Одговоран уредник Стеван Поповић. — Српска народна задружна штампарија.

изо 106

ЂАВО — У ПОПОВСКОЈ МАНТИЈИ...

Посланије о поп-курјаку — арадском грађанству.

У последњој сезони срп. нар. сабора у Карловцима поднесена беше једна претставка од једне општине, у којој општинари сликају свога свештеника као „антихриста,“ з дела његова нехришћанскима, зверскима. Дотична је општина увидела, шта то значи имати неваљала попа, па је потражила лека и заклона од свога „антихриста“ у народ. сабора, јер то је нашем народу једина лекарница, где може наћи мелема својим силним и љутим ранама.

И наша општина има у својој средини неког „антикриста,“ па на жалост, она неће у тој општој лекарници да потражи мелема, него оставља, да се појединци кољу и гложе, према којима се он осећа џином, па с тога допустите, да у јавности тражимо заклона против нашег „антихриста.“ не би ли га јавни суд жигосао и осудио, те би ваљада и општина наша пренула иза сна, да се подигне цротив тог букача и демона црног, што већ толика чуда почини по свету, и једва се тек сада нађе слаба сила, која се ухвати с њиме у коштац вичућ: „стани вуче! нећеш даље, па ма и мене нестануло с тобом!“...

*

Запитајте у нашој вароши кога год хоћете за поп-Тодора курјака (Петровића..) па ће вам и последње балавче прстом показати на њега, — јер то је нови антихрист. Истина, да га сви знају, ал га се *сви ама сви* и клоне и боје, баш што но реч као овца курјака. Шта је тај човек све урадио за свог живота, ужаснућете се, само док чујете; па поред свег тога, поред толиких чудеса његових ипак је својим „курјачијим“ лукавством и ђаволском притворношћу дотерао, да постане божјим проповедником, па још и ритером златнога крста (а овамо је свети крст из олтара божијег најсрамније обешчастио, — као што ће се ниже видети) — незнам због каквих заслуга. Ту се човек мора крстити рекућ: „буди Бог с пама... то је ђаво.... прави ђаво!“...

Ја нећу да кажем, нити да је ђаво, нити да неје. Толико знам, да кад се с попом снива, значи — ђавола; а знам и то, да вешти сликари, кад хоћа да сликају ђавола у интересантнијој слици, да га тада у црној мантији — поповској реверенди сликају. То је било некад; наравно да је свет сада другачи, па и попови су данас већином другачи него пре... Та како смеш онда тог твог попа невино обедити и назвати га — ђаволом? запитаће ме ваљада који поштовани „љубитељ“ попова.

Извините г. „попољубитељу“ — то мој неје; — ја у опште немам попа; оног, што ме је крстио, однеше „анђели“ — незнам куда, а хвала богу још умрео несам, па ми до данас још неје требао поп. А што сумњам, да неје речени поп курјак ђаво, имам право; јер господа проповедници христове науке још се несу потрудили, да делом и речју истребе из народа оне предрасуде и празноверице, па се и дан данас млоги, веома млоги у сну крсте, када с попом снивају. А друго, судећ по његовим чудесима, ја све држим, да је у стара времена морао какав вешт сликар врло лепо насликати ђавола па ваљада — баш у поповској мантији. Та се слика ваљада допала оном правом... буди бог с нама... ђаволу, па је ваљада удунуо паклену душу у њу, и пошто је слика оживела, поста из ње — наш попа курјак. Ја то држим само, да је тако, ал за цело не знам; тако је ваљада постао и онај „антихрист“ у ономе селу, кога се не могу сетити.

Ал да се оканемо с истраживањем, од кога је рода и колена речени поп-курјак, па да пређемо његовим силним чудотворним делима...

1857. лета господња беше нам поп-курјак закупник у Турећхази, и још не беше обукао мантију на се. Ту је он и његов компаниста — некакав Шваба из света и вилајета нешто урадио, што га и дан данас карактерише, и због чега је награбусио. Ја нећу овде ништа да приповедам, него ћу само изнети пресуду окружнога суда у Новом Араду, коју имам част у верном препису имати у рукама.

Пресуда гласи овако:

„Das k. k. Bezirks Amt zu Neu-Arad hat kraft des ihm von Sr. k. k. Apostolischen Majestät verliehenen Amts-Gewalt über die Anzeige des Gemeinde Amtes zu Kétfél de präs. 17-ten Okt. l. J. Z. $\frac{8366}{6}$ gegen den Turegyházes Pächter Theodor Petrović und Marcus Richtzeit wegen Übertrettung der Winkelschreiberei nach gepflogenen Erhebungen und abgeführten Untersuchung hiemit zu Recht erkannt: Theodor Petrović und Marcus Richtzeit seien der Übertrettung der Winkelschreiberei nach der hohen Justiz Ministerial Verordnung von 8-ten Juni 1857 Nr. 120 L. R. und Gblàtt. Nr. XVII. I-ten Abth. §. 1. lit. b) schuldig, und werden dieserwegen gemäß §. 3 derselben hohen Verordnung jedweder zu einen 14tägigen Areste — verurtheilt.“

Мало ниже стоји:

„Erschweren liegt gegen die Angezeigten, daß dieselben durch ihre Winkelschreiberei und mit dieser verknüpften Agitation die Ruhestören, den beschränkten Verstand der Bevölkerung irre leiten um ihr Geld zu erpressen, zu unnützen Reibungen Anlaß geben, — um brillantere Geschäfte treiben zu können.“ Потписани су: Pejov, m. p. Kovačević, m. p.

Ево ово је званичан акат о моралном животу тог проповедника морала! Него да пођемо даље. Кетфељски општински суд јавља окружном суду у Н. Араду, да је доставио пресуду закупницима, и да Тодор Петровић неје хтео ићи у затвор. После опет, да га плајаш најпре неје нашао код куће, а после да му је рекао, е ће ићи с њиме у Нови Арад, док намаже кола. Плајаш је међу тим отишао, да јави то својој власти (у Кетфељу), а кад се је вратио, а Тодор ти наш побеже сам, рекав својим колегама „по делу“ — „блажени измицајући.“

На крају вели кетфељски општински суд у свом извешћу Н. Аарадскоме окружном суду ово:

„Das Gemeinde Amt erlaubt sich schlüßlich Ein k. k. löbl. Bezirks Amt in Ehrfurcht zu bitten, Theodor Petrović wegen seiner hinterlistigen betrügerischen Handlung, wodurch das Gemeinde Amt in die Gelegenheit versetzt ward, eine falsche Anzeige zu erstatten ahnden zu wollen.“

Јелте како је то дивна карактерна црта! И наш се поп-курјак поноси с њоме... Ми несмо извесно знали, је ли издржао заслужну казну, или је кукавички пузећи умилостивио срце суду. Ал не давно се сиромах заговорио, па у својој ватри рече пред неколико људи:

— Ја се поносим, што сам био затворен, јер сам невино страдао!..

То ми веома добро знамо, да свака варалица хоће да се покаже свету ваљан и поштен, и кад га због варања осуде, у силу бога хоће да увери свет, е је он невино страдао, те да је мученик за правду и истину.

Тако и ви господине попо хоћете да покажете сада после 14 година, да сте невино страдали, а до сад сте ћутали као мува. Ал ми вас већ знамо, а и суд вас је жигосао као простог варалицу, — па што вам сад помаже „мучеништво,“ и та ваша незнам каква „невиност.“

Па и после тако срамног дела имао је образа, да се иште за пароха! Тада је у нашој општини мало свесних људи било, већина беше занета и обмањена, те га изабра за свога свештеника. А „курјак“ је мислио, да га нико неће упознати и открити свету, ако се обуче у јагњећу кожу. Како се је љуто преварио!... Ваља да би га и оставили на миру, да је и он оставио своју курјачију ћуд и карактер, ал права му се боја тек од тада огледа, од кад је обукао поповску мантију на се.

Ми ћемо од безбројних дела његових нарећати којих се сећамо.

У рукама имамо извод из записника капетанијата, који кад год и који га год прочита, мора црвенити, што једна општина остаје глуха и нема према тако шкандалозним делима свога пароха. Да је таки шкандал који поп од друге вере учинио, томе би већ давно подерали раверенду, — а наш јоште добија орден!! Велика одговорност спада на општину, што неје посредовала, да се то препречи: па хоће ли једном скинути са себе ту одговорност?..

У изводу потписаном тадашњим великим капетаном, што га споменусмо, стоји ово: Нека блудница тужи се капетанијату, да је 25. маја (1866.) седећи пред кућом невино страдала; наиме поп Тодор Петровић пролазећи онуд без повода обрецну се на њу са виком и овим речма: „b.....a sok kur . . krisztusotokat,“ и удари је палицом по леђи. Иста са сведоцима доказује и то, да је *речени поп носио у руци крст са „распјатијем,“ испод руке неку књигу, а на руци ношаше одежду*. Исте сведоче, да је још једном речени поп пролазећи онуд опсовао Христа и грдио их свакојако.

Капетанијат се обратио конзисторији темишварској са молбом, да поп Тодора позове на одговор. Конзисторија једва после две године донесе пресуду, да се поп курјак има послати на шест дана у брашнару. Ал попо у једној фамозној представци (у којој се потписује *српско-романски парох*) изгрди онако по својски и конзисторију и чланове, па стаде облизивати прагове покојног патријарха.

Је ли издржао затвор или неје, не знам; има људи, који тврде, да је заиста издржао. Било како било, тек је на срамоту општини, што се она неје умешала у ту ствар, јер такав се шкандал нигде на свету још није догодио: да један поп са крстом у руци (био је негде да свети водицу...) и светом књигом опсује на сокаку Христа.

А колико је ситнијих порока начинио, што бацају лагу на достојанство целога свештенства, ни враг их неби могао забележити у својим записницима, а и на што да бележи, кад се њих двојица и тако добро знаду!

Али људи обично памте таке ретке догађаје, па ево и ми запамтисмо гдекоје.

1866. г. приликом некаквог избора видеше га људи, како је на челу некаке пијане гомиле и под заставом у поноћ рупио у неку кавану, и ту се са „својима“ частио разбарушен и сав запурен.

Од г. Јеврића бележника у Арадцу изварао је пре неколико година 20 фор. под видом, да ће му бити на руци, да задобије бележништво у Кетфељу, — а после му је још одмагао, а две десетице згрнуо у џеп.

Другом приликом опет кортешујући за свога патрона разболе се. После неколико дана напише рачун свом патрону, у коме вели да је на апатеку и докторе потрошио 150 ф. а. вр. и трипут је писао патрону, да му их пошље.

А у новије доба, када се издало општинско здање „звезда“ под закуп. приликом чашћења картао се до пред зору и у такој мери, да је од домаћина последњи новац т. ј. дукате и талире узимао у зајам, а то је за цело сиромах домаћин дао *ђаволу*... за душу.

Него врло му се често догађају малери, да га људи ватају у лажи. Пре неколико година пређаше једном ђаку, да ће га истерати из школе. Кад га је пом. ђака отац запитао за узрок, он се правдаше, да је директор био код њега у кући, те му рече, да ће ђака истерати. Отац оде директору, а овај му одговори, нити ја знам попину кућу, нити сокак, а ни разговарао несам с њиме и не памтим од кад! Једна мала лаж!

Не давно црк. општина нареди, да се калдрмише њено здање „Звезда.“ Ту вам је он погодио камен, калдрмиције, и даске а без икаква упутства од општине. Кад је дошло да се исплати посао, тутор изјави, да без закључења не може издати новаца. Поп на то рече пред 5—6 општинара, да он прима одговорност на се, и неје се скинуо с врата тутору, док овај не изда новац. Сад се посао не допада општинарима, те хоће, да позову попу и тутора на одговор. Ал попа вели, он није ни за што одговоран, већ ће само дати извештај о послу, а одговорност мора тутор да прими на се. Ево како уваљује невине људе у беду са својим некарактером!

Осим тога ваља да нема ни једног поштена човека, ког није он дирао и грдио. Па се и изнад вршка безобразлука уздигнуо, а образ је бацио испод најкаљавије ноге, јер је гори наметач него мува и стеница.

Данас је погрдним именима и на сва уста грдио овог ил оног (често најотличније грађане и општинаре), а сутра му незван иде на „чашу вина“ и на разговор. Ја сам од живих сведока чуо, да је Јов. Б. правника назвао пијаницом, и оваким и онаким, а он му бар никад неје имао бригу, већ су се скоро пријатељили.

Па и школе неје оставио на миру. Пре тога радећи на том, да се отворе нове две школе, хтео је да се покаже родољубом, а овамо му права намера беше, да својим противницима замаже очи, и да их колико толико заслепи. И успео би лисац, да му једно „ђаче“ неје доскочило те му замрсило нечист посао.

Поменуто ђаче написало је један допис у „Заставу,“ у коме се он (ал само он, не као што други разумеху цело овд. свештенство) напада са његове прекомерне себичности. То је бацило жеравицу узрујаности, од које запламте нечиста му савест.

Сав распаљен рече он дописнику Душану Ђермекову, да ће му у „Алфелду“ мађ. листу наместити већ кревет. У име одговора морао је сиромах поп доста ваљушака нагутати, особито кад му дописник пред црквом и пред народом рече, да је он (поп) човек без поштења и без карактера донде, док не докаже пред директором ђимназије, да је Ђермеков истеран из ђимназије... *Поп то још неје доказао, и тако остаде лажа и клеветник свету у очи...* А да видите, какав је одговор написао у „Алфелду!“ Жао ми је, што већина читаоца не разуме мађарски, те вам га нећу ни послати, а ваљада нема на свету човека, који би био кадар ма на који језик превести пом. одговор, таке је речи набрајао у њему, а о ствари ни мукајет!

Одмах у почетку називље Милетића „сулудастим“, „пијаницом“, „убицом“, (gyilkos), а народну странку овим називима: „töpredék hivek“, „csőcselékek“, „földönfutók“, „kípottyunt“ „hivatalbeliek“, „koborló és kicsapongó diákok.“ Па се још нађоше гдекоја „браћа“ Мађари из Сегедина и Кечкемета са феиншпаном на челу, (коме је попо мимо изаслане депутације ишао у Сегедин да га поздрави), који пријатно изненађени тиме, што се нађе издајник, који онако „ђилкошки“ удари на свој народ, — послаше му телеграфски своје признање и захвалност! О томе ћемо се „мила“ браћо запитати на другоме месту, а оном срамном издајнику, који тако безобразно напада на свој народ, што га је однеговао и одхранио — судиће му народ — камењем! То му ваљада неће бити милије него онај телеграм, коме се он детињасто радује, — ал свакако заслужнија и достојнија натрада, јер му је даје свој, — а не туђин. Пошто је замашну порцију грдња просуо на целу странку, прешао је са другом порцином на дописника Д. Ђермекова, да и њега мало почасти. Па то му не би доста, већ га хтеде да сурва у беду! О њему вели ово:

„Да наведем једно безумно дело неког Милетићевца („kapczabeli“ не знам шта значи; долази од „обојка“) и скиталице ђака Д. Ђ.: О преображењу, на краљев рођен дан, када се у целој отаџбини па и код нас у српској цркви држала служба, поменути неморалан ђак излазећи из цркве ове је речи управио на више њих Хришћана: „А ви незнате, да на таком богослужењу само кукавице и несреће остају.“

Ђермеков био је тада у Вршцу на скупштини, и неје му могао одмах одговорити. Вратив се натраг напише одговор. О одговору нећу да говорим ваздан, већ ћу да споменем, да је и Србе и Мађаре подједнако изненадио и задовољио. Један Србин рече за тај одговор, да је као мачка, коју бацио на ноге, на главу, на леђа, она ће увек на ноге пасти. А Мађар један рече: баш сте поштено повалили попа; сад још гледајте да му неколико оцепите, па га ни враг више неће подићи.... Ово за карактеристику одговора; а мој ти се курјак покуњи, па ни да писне. Ваља да му још неје готов пиљарски речник, којег је он накан да пише.

Ал овим ствар још неје свршена; ту се тиче увреде части с једне, а лажи и клевете с друге стране. За то ће нам поп кујак већ искијати, јер Милетић — знам поуздано — већ је оправио тужбу дебрецинскоме преском суду против њега, те с тога изнесосмо ове карактерне црте попина карактера на видик, да међу тим и јавно мнење изрекне свој суд... Него ће ту попа накаљати! Људи, с којима ја долазим у додир приповедају ми, како им се хвалио попо, да он има дата, да је Милетић — убица. Ово зато наведох, да подсетим курјака, јер како је брбљав и одвећ кратке памети, може још терати људе у лаж. А знате ли шта курјак сада ради? Тужио је Душана Ђермекова ради повреде величанства (Majestäts-Verbrechen), пошто и он и благоглаголива сестра му курјачица (као што је зову) неуморно врбују, да добију за себе неколико сведока.

Видећемо, какав ће бити крај том његовом процесу, којим иде без сумње на то да са лажима и клеветом извојује још који орден, пошто би рад друге да ували у беду. Ја не велим, да неће добити орден, али — на леђи, или бар — — у брашнари.

Овим хоћу да завршим низ тих прљавих догађаја! Што сам год овде навео о попкурјаку, могу доказати које званичним актама, које живим сведоцима. Јавно мнење нека по том изрекне свој суд!.. Ал ја држим, да такав поп неје само једној општини на срамоту и велику штету, већ целоме народу. С тога се од будућег сабора надамо, да ће предузети нужне мере у тој ствари; а од духовних се власти надамо, да ће непристрасно и по заслузи пресудити, кад ствар дође до тога, да — терамо курјака!...

*

Пошто сам пред целим светом отворио књигу попине прошлости, те сам из ње ређао само неколико гнусних и шкандалозних дела, обраћам се свеснијој браћи општинарима нашим.

Приповедите браћо и господо својим очевима и дедовима, људима од старина сва та дела тога недостојника, што је обукао на се хаљину, коју до данас ни један српски поп неје тако окаљао, као наш поп курјак; приповедите им сва његова дела, па их запитајте, јесу ли они свога дуга века запамтили још така попа, таку саблазањ и поругу вери христовој?... Запитајте их, па ће вам за цело одговорити да нису.

Па зар сте ви гори од њих?.. Зар ви несте њихови потомци, њихова крв те трпите, да вам така грдоба каља веру, да вам ђаво пљује на крст свети, који остаде толиких векова чист, не окаљан?.. Та не видите, како крстом у руци оскврњава веру, хули Христа, срамоти цео народ?.. не видите, како грдећ цело Српство куказички и срамно издаје и вас и народност вашу?.. Зар не видите како руши, како прогања и протерује браћу вашу, децу — нараштај ваш?..

И ви то све трпите и гледите рођеним очима вашим, па се и не мичете!.. Да ли сте ви још Срби?.. Јесте ли људи ил кукавице?.. Јесте ли Хришћани, или сте незнабошци, кад трпите толико чуда и покора на вашем рођеном огњишту?..

Ако смо Срби, ако смо људи, ако смо Хришћани — а ми пренимо једном из нехатности, па сви на посао!.. Наш је народ сиромашан и неразвијен, па треба да му пружимо душевне ране изобиља, ако хоћемо, да не пропадне сасвим. Ту, браћо, највише може добар поп и учитељ; али не такав, као што је наш курјак, не! Та он би за тридесет сребрњака продао још једног Христа, да га има; а за један орден продао би и себе, и нас, и цео народ свој. Њега ваља *што пре* протерати, ако хоћемо да спасемо и своје и целог народа нашег име и част! У шуму с њиме, браћо моја, у шуму! Тамо је за курјаке, а не међу људма.

За то још једном велим, браћо општинари, ми ваља да удружимо наше силе, и сви заједнички да радимо, да се једном отресемо ђавола. Дижимо сви глас свој против оног, што нам каља име, веру и народност, па да му скинемо оно отличије са каљавих груди, које никад неје заслужио, те да истерамо ђавола из — поповске мантије!.. а и ко је видео, да курјак живи међу људма... Нек он иде у своје јато, тамо у шуму... ми смо сви људи, а не — курјаци!

У Араду.

СРПСКА НАРОДНА ЗАДРУЖНА ШТАМПАРИЈА У НОВОМ САДУ.